

PODNIEBIENIE (43) *sb n*

o oraz pierwsze i drugie e jasne; końcowe e z tekstów nie oznaczających -é lub oznaczających niekonsekwentnie.

sg *N* podniebieni(e) (11). ◇ *G* podniebienia (4); -ã (3), -(a) (1). ◇ *D* podniebieniu (3). ◇ *A* podniebieni(e) (11). ◇ *I* podniebieni(e)m (3), podniebieniem (2); -(e)m *FalZioł*, *BudBib*; -(e)m : -im *BielKron* (1:2). ◇ *L* podniebieniu (8). ◇ *pl* *A* podniebienia (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde także XVII – XIX w.*

1. *Sklepienie jamy ustnej; palatum Murm, Mymer¹, PolAnt, Mącz, Calep, Cn; caelum oris Calep, Cn; caelum, templum Cn* (30) : Palatum, Der gumen Podnyebyenye. *Murm* 53; *Mymer¹* 23; też ten proch ieft dobry dzieciom na rospadliny kthore bywaią na podniebieniu/ y na infzim miefczu *FalZioł I* 18b; Gdy ftłukłszy gi z moczem/ podniebienie łobie kto maże/ pomaga na zadufznołci. *FalZioł IV* 16a; bywa też łpadnienie ięzyka gdy płynie [wilkość] na podniebienie. *FalZioł V* 8v; á nakoniecz lekko palcem poruřz ięzyka: ktori ieft na podniebieniu/ dla tego aby ono dziecię mogło wracać *FalZioł V* 39, ‡4d, I 97a, 121d, III 29a, V 33v, 81; pieprzem łobie podniebienie tarty m polypuy/ álbo żołcią wołową pomázuy. *SienLek* 81; Palatum Oris coelum, quod labiis dentibusque, quasi palis, munitum sit – Podniebienie. *Calep* [747]a.

W charakterystycznych połączeniach: podniebienie goić (2), (po)mazać (3), posypować, wysuszać, zepsować; na podniebienie (3); na podniebieniu (6); w podniebieniu (2).

Fraza: »język (by) przysechł, przylgnął ku podniebieniu; przysechł (a. niech przyschnie) język do podniebienia« = adhaesit lingua palato PolAnt [szyk zmienny] (2:1;2): Iáko łkorupá wyfułłona ftála łie moc moiá y ięzyk práwie przyfechł ku podniebieniu moiemu/ á práwim łie ftal iáko martwy *RejPs* 32, 204; Ięzyk łącego przylgnął ku podniebieniu iego w vprágnieniu *BibRadz Thren* 4/4; Niech przyłchnie ięzyk moy do podniebienia mego/ iełlibych ná cię nie pomniał *BudBib Ps* 136/6, *Thren* 4/4.

Zwrot: »język przyklić do podniebienia [czyjego]« = odebrać mowę (1): A ia ięzyk twoy przykliię do podniebienia twe⁸⁰ [*Et linguam tuam adhaerere adfaciam palato tuo*]/ że oniemieiełz *BudBib Ez* 3/26.

Wyrażenie: »podniebienie w ułciech« (2): FalZioł ‡4e; Palatum [...] Podniebienie w vłciech. Mącz [273]b.

Szeregi: »podniebienie i džiałta« (1): Też kadzidło iełth dobre thym ludziem ktorzy krwią pluią tak onę krew ktora zpierfi płynie do vft iako też y onę kthora zgłowy podniebieniem j džiałtami łie łaczy *FalZioł III* 31d.

»język i podniebienie« (2): *FalZioł III* 26d; ále iáko kto ma gorączkę/ iz mu oná gorácość/ y łkážone wapory/ ięzyk y podniebienie zepłowały/ kážda rzecz [...] zła á niełmáczna mu łie widzi *GórnDworz H6v*.

»usta, (i) podniebienie« [*szyk 2:1*] (3): tym namazuy rany j rospadliny ktore bywaią w podniebieniu j w vłciech goij ie mocnie. *FalZioł I* 25b, ‡4e, III 20d.

»wargi i podniebienie« (1): Też rospadliny ktore bywaią na wargach y na podniebieniu, zgoijłz barzo przędko thim obyczaiem *FalZioł III* 26c.

W przen [czyje] (1) : Ieftli ná ięzyku mym złość/ á wíta moie nie czuiali gorzkości (marg) wł. podniebienie moie nierozumie(li) Itárčia? (-). BudBib Iob 6/30.

2. Strop, sklepienie; laqueatum tectum *Mącz, Cn; laquear Vulg, Cn; aedium superficies* *Mącz; trab(e)s PolAnt; apsis, arcus, camara, camera, cameratio, concameratio, contignatio, fornicatio, fornix (suspensus), (imum) caelum camerarum a. contignationum, lacunar, lacus, plinthium, subtensum tectum, suspensio, suspensura, testudo, trulla Cn (7) : Sciány [w pałacu] były ze złotá s kámieniem drogiem y z gwiazdami iálnemi przychędożone/ także y flupy ze złotá ktore trzymály wyfokół podniebienia HistAl F8v; Petaurum item Graeci dicunt laqueum et asseres quibus domus teguntur, Podniebienie/ Tárctice. Mącz 295a, 33a, 184b [2 r.]; Słupy iego poczynił srebrne/ dno iego złote/ podniebienie iego szárłatowe/ szrodek iego násłány miłością od corek Ierufzalimfkich. BudBib Cant 3/10; [...] laquearibus cedrinis podnyebyenyem ídrzeva cedrowego TomZbrudzBrul 3.Reg 6/9, 3.Reg 6/15].*

W charakterystycznych połączeniach: podniebienie cedrowe ([z drzewa cedrowego]), laskowane, pozłoczone.

Szeregi: »podniebienie albo strop« (1): Caniculata aedium superficies, Łaskowanie podniebienie/ álbo/ Itrop. Mącz 33a.

»tram i podniebienie« (1): A (tak) budował domy dokończył go/ á (potym) záfklepił iy zebráni zebrani tramámi żebrowatemi y podniebieniem cedrowym. BudBib 3.Reg 6/9.

3. Baldachim (6) : Zá tymi Máximilian íam tylko podniebieniem ízedł *BielKron 328v; ono podniebienie nád nim [królem]/ wífiało v íklepu ná iedwabnych íznurách. BielKron 329; Sześć Rádziec miáftá Fránkfurtu ítali przed kościołem ze złotym podniebieniem/ pod ktore wízedł Cefarz BielKron 331, 328v, 329; Cadurcum – Podniebienie. item Nąmiotek nad łozkiem. Calep 146a; [Item podnyebyenyę axamenti cum auro rubei AktaAl 544; Item podnyebyenyę: tria camchata cum auro; antiqua per quatuor camchata AktaAl 545].*

4. [Sklepienie niebieskie, firmament:

Wyrażenie: »podniebienie niebieskie«: Bo oni [Doktorowie św.] będąc ná Itany wyfokie Powízechnego Kościoła/ iakoby ná podniebienie niebiełkie wyfadzeni; rozlali defzyczne fwego Świętego Kázania ná íchnącą ziemię íercá człowieczego. HerbutArt 42 (Linde).]

Synonimy: 2. sklep, sklepienie, strop; 4. firmament, fundament, niebo, twierdza, utwierdzenie.

Cf PODNIEBIE